7/6997

T.C.
BAŞBAKANLIK
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı

SAYI : B.02.0.018/01365

15/05/ 2002

KONU : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : 01.05.2002 gün ve KAN.KAR.MD. A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/6997-14840/34883 sayılı yazınız.

Aksaray Milletvekili Sadi SOMUNCUOĞLU'nun vermiş olduğu (7/6997-14840) yazılı soru önergesine verilen cevaplar ekte takdim edilmektedir.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

Mesut YILMAZ
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Ekler :
Ek : 1 Soru önergesine verilen cevap (3 sayfa)

Dağıtım :
Gereği İçin :
T.B.M.M. Başkanlığına

Bilgi İçin :
Başbakanlığa

7/6997

1- Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik mali desteği, taraflar arasında 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle başlamıştır. Topluluk, Ortaklık Anlaşması gereğince, Türkiye ekonomisinin kalkınmasına katkıda bulunmak ve Türkiye'nin ortaklık ilişkisinden doğan yükümlülüklerini yerine getirebilmesine destek olmak amacıyla Türkiye'ye mali yardımda bulunmayı taahhüt etmiştir. AB yardımları bu dönemde "Mali Protokoller" çerçevesinde yürütülmüştür. 1996 yılında Gümrük Birliği kararı olarak adlandırılan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile Topluluğun Türkiye'ye yapacağı mali yardımların çerçevesinde değişiklikler olmuştur. 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararında Topluluk tarafından Gümrük Birliği'nin getireceği yeni rekabet ortamına Türk sanayisinin uyum sağlaması, Topluluk ile Türkiye ekonomisi arasındaki farkların azaltılması ve taraflar arasında altyapı bağlantılarının iyileştirilmesi amacıyla bir "Mali İşbirliği Beyanı" kabul edilmiştir. Dolayısıyla, bu dönemde mali ilişkiler Ortaklık Konseyi'nin almış olduğu 1/95 sayılı karar doğrultusunda yürütülmüştür. 10-11 Aralık tarihinde gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylığının ilan edilmesinin ardından Türkiye-AB mali işbirliği ilişkileri yeni bir döneme daha girmiştir. Yeni dönemde Türkiye-AB mali işbirliği 17 Aralık 2001 tarihinde AB Konseyi tarafından kabul edilen Tek Çerçeve Tüzüğü ile düzenlenmektedir. Tüzük ile Türkiye'ye AB'nin katılım öncesi stratejisi çerçevesinde sağlanacak yardımlara uygulanacak prosedürlerin diğer aday ülkelerle uygulanan aynı olması sağlanmıştır.

Türkiye'ye Avrupa Birliği ile arasındaki ortaklık ilişkisinin başladığı 1963'ten aday olarak ilan edildiği 1999 yılına kadar **1,254 milyon Euro**'su hibe, **2,512 milyon Euro**'su kredi toplam **3,666 milyon Euro**'luk mali yardım taahhüt edilmiştir. Adaylıkla beraber önümüzdeki dönem için taahhüt edilen **3,611 milyon Euro**'luk mali yardımın **1,091 milyon Euro**'su hibe, **2,520 milyon Euro**'su ise kredi niteliğindedir.

2- Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ortaklık ilişkisinin başlangıcından Gümrük Birliği uygulamasına kadar olan dönemde, Türkiye'ye yönelik mali yardımlar esas olarak "Mali Protokoller" çerçevesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda, toplam 590 milyon Euro hibe ve 115 milyon Euro kredi yardımı sağlayan üç mali protokol imzalanarak yürürlüğe koyulmuş, 1981 yılında parafe edilen ve 375 milyon Euro hibe ile 225 milyon kredi yardımı öngören dördüncü mali protokol ise siyasi gerekçeler ve Yunanistan'ın engellemeleri nedeniyle Topluluk organlarının onayından geçirilemediğinden işletilememiştir. Bu dönemde, mali protokollerin yanı sıra AB bütçesinden Türkiye'ye, Tamamlayıcı Protokol, Özel İşbirliği Fonu ve İdari İşbirliği Fonu adı altında çeşitli fonlar kapsamında toplam 125 milyon Euro'luk hibe yardımı tahsis edilmiştir. Ayrıca, Körfez Savaşı kayıplarının telafisi nedeniyle 175 milyon Euro'luk ek Avrupa Yatırım Bankası kredisi kullandırılmıştır. Sonuç olarak, Gümrük Birliği öncesi dönemde AB'den Türkiye'ye **715 milyon Euro**'su hibe ve **290 milyon Euro**'su kredi olmak üzere toplam **1,005 milyon Euro**'luk yardım yapılmıştır.

3- Gümrük Birliği sonrası Türkiye'ye 375 milyon ECU tutarında bütçe kaynaklı hibe ve 750 milyon ECU tutarında Avrupa Yatırım Bankası kredisi verilmesi öngörülmüştür. Söz konusu yardımlar Konsey tarafından oybirliği ile onaylanma aşamasında Yunanistan'ın vetosu nedeniyle engellenmiştir. Yunan vetosu nedeniyle gerçekleştirilemediği mali yardımların telafi edilebilmesi için AB Gümrük Birliği döneminde, 340 milyon ECU'sü Yenileştirilmiş Akdeniz Programı, 205 milyon ECU'sü MEDA I ve 12 milyon ECU'sü "Risk Sermayesi"

kapsamında olmak üzere toplam **557 milyon ECU** kredi ve 376 milyon ECU'sü MEDA I, 3 milyon ECU'sü İdari İşbirliği Programı ve 14 milyon ECU'sü de çevre, AIDS ve uyuşturucu ile mücadele gibi projeler için olmak üzere toplam **393 milyon ECU** hibeyi ülkemizin kullanımına sunmuştur. MEDA I (1996-2000) kapsamında hibe olarak 700 Milyon ECU öngörülmüş olmakla birlikte fiilen 376 Milyon ECU taahhüt edilmiştir.

4- 1982-1986 dönemini kapsayan ve 1981 yılında imzalanan 4.Mali Protokol siyasi nedenlerle dondurulmuş ve 1990 yılında AB Komisyonu tarafından AB Konseyi'ne sunulan Protokol Yunanistan'ın engellemeleri nedeniyle onaylanamadığı için işletilememiştir. Bu Protokol kapsamında Türkiye'ye verilecek miktarın tekrar gündeme gelmesi mümkün gözükmemektedir.

5- Polonya diğer Doğu Avrupa ülkeleri gibi Avrupa Birliği tarafından aday ülkelere yönelik Katılım öncesi stratejisi çerçevesinde PHARE, ISPA ve SAPARD kaynaklarından faydalanmaktadır. Bu kapsamda, Polonya mali yardımları almaya başladığı 1989'dan 2002 yılına kadar hibe olarak **4,905 milyon Euro**, kredi olarak ise **4,908 milyon Euro** tutarında AB'den kaynak sağlamıştır.

6- Ülkemize yönelik katılım öncesi dönem kapsamında yapılacak hibe nitelikli yardımların tek bir çerçeve altında toplanması amacıyla Avrupa Birliği tarafından kabul edilen "Tek Çerçeve Tüzüğü", Türkiye'nin halihazırda AB'den hibe yardımı aldığı üç kaynağı[1], standart prosedürlere dayanan tek bir program çerçevesinde yeniden düzenlemeyi ve sağlanacak yardımın yalnızca Katılım Ortaklığı Belgesinde belirtilen öncelikler için kullanılmasını güvence altına almayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Tek Çerçeve Tüzüğü'nün yürürlüğe girmesiyle birlikte, bugüne kadar MEDA yönetmeliği çerçevesinde karmaşık ve uzun bürokratik işlemlere tabi olan mali yardımların taahhüt ve tahsis süreci, diğer adaylarla aynı prosedürlere bağlanmaktadır. "Yardımların Kopenhag kriterlerinde gelişme şartına bağlanması", 12-13 Aralık 1997 tarihlerinde yapılan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde kararlaştırılmış bir genel ilkedir. Bu ilke sadece Türkiye'ye yönelik olarak değil, tüm Aday ülkeler yönelik olarak uygulanmakta ve karşılanmadığı takdirde, AB Konseyi'nin yardımları askıya almaya karar verme imkanı bulunmaktadır.

Helsinki Zirvesi sonrasında Avrupa Birliği'nden sağlanan mali yardımları Avrupa Akdeniz İşbirliği (MEDA II) (2000-2006), Katılım Stratejisi Programları (2000-2002), Avrupa Yatırım Bankası Yeni Kredi Paketi (2001-2004) ve Deprem Yardımları (2000-2003) başlıkları altında incelemek gerekmektedir. Bu dönemde, MEDA II kapsamında 890 milyon Euro hibe ve yaklaşık 1,470 milyon kredi yardımı öngörülmüştür. Avrupa Birliği, Türkiye'ye Katılım Stratejisi başlığı altında 150 milyon Euro'luk hibe nitelikli kaynak taahhüt etmiş, bunun 135 milyon Euro'luk kısmını ekonomik ve sosyal gelişmenin, 15 milyon Euro'luk kısmını ise Gümrük Birliği'nin desteklenmesine ayırmıştır. Gerek MEDA II gerekse Katılım Stratejisi Programları çerçevesinde sağlanan kaynakların kullanımı için Türkiye-AB mali işbirliği programlanması kapsamında çalışmalar devam etmektedir. Önümüzdeki aylar içerisinde söz konusu kaynakların kullanımına başlanılması beklenmektedir. Türkiye'nin adaylık statüsünün verilmesinin ardından Avrupa Konseyi'nin 4 Aralık 2000 tarihinde aldığı karar ile AB-Türkiye Gümrük Birliğini güçlendirmeye yönelik Avrupa Yatırım Bankası özel eylem programı oluşturulmuş ve Türkiye'ye 450 milyon Euro'luk yeni kaynak sağlanmıştır. Söz

---

[1] Türkiye'nin faydalandığı kaynaklar şu şekildedir; i)MEDA-II programı kapsamında 2000-2006 döneminde toplam 890 milyon Euro, ii)Ekonomik ve Sosyal gelişmeyi desteklemeye yönelik Avrupa Stratejisi yönetmeliği çerçevesinde 2001-2003 döneminde toplam 135 milyon Euro, iii)Türkiye-AB Gümrük Birliğini güçlendirmeye yönelik Avrupa Stratejisi yönetmeliği çerçevesinde 2000-2002 döneminde toplam 15 milyon Euro.

konusu kaynağın 90 milyon Euro'luk kısmının kullanılmına başlanmıştır. Deprem yardımları çerçevesinde ülkemize AB tarafından 51 milyon Euro'su hibe ve 600 milyon Euro'su krediden oluşan bir kaynak paketi taahhüt edilmiş, bunun tamamına yakını Deprem sonrası yeniden yapılandırma çerçevesinde geliştirilen projelere tahsis edilmiştir. Sonuç olarak, yeni dönemde Avrupa Birliği'nden Türkiye'ye **1,091 milyon Euro**'su hibe, **2,520 milyon Euro**'su kredi olmak üzere toplam **3,611 milyon Euro**'luk kaynak sağlanması taahhüt edilmiştir.

Ayrıca, bu kaynaklara ek olarak Avrupa Yatırım Bankası (AYB) tarafından tüm aday ülkelere kullandırılacak "Katılım Öncesi Kolaylığı Fonu" adı altında 8.5 Milyar Euro'luk bir kredi paketi oluşturulmuştur. Ancak, AYB, kredi için kamu sektörü tarafından yapılan başvurularda ilgili aday ülkenin kredi notunun en az "BBB" düzeyinde olmasını, özel sektör tarafından yapılan başvurularda ise ilgili özel sektör kuruluşunun kredi notunun "A+" düzeyinde olmasını şart koymaktadır. Türkiye şu anda paket için oluşturulan kredi yeterlilik kriterlerini sağlayamamaktadır. Ancak, AYB ile Türkiye'ye büyük çaplı örnek bir proje temelinde bir istisna sağlanması için temaslar sürmektedir.